WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 10 września 2009 r.*

W sprawie C-292/08

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Hoge Raad der Nederlanden (Niderlandy) postanowieniem z dnia 20 czerwca 2008 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 2 lipca 2008 r., w postępowaniu:

German Graphics Graphische Maschinen GmbH

przeciwko

Alice van der Schee, działającej w charakterze syndyka masy upadłościowej Holland Binding BV,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: P. Jann (sprawozdawca), prezes izby, M. Ilešič, A. Tizzano, A. Borg Barthet i E. Levits, sędziowie,

* Język postępowania: niderlandzki.

rzecznik generalny: P. Mengozzi,
sekretarz: R. Grass,

uwzględniając procedurę pisemną,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu rządu niderlandzkiego przez C. Wissels oraz C. ten Dam, działające w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu hiszpańskiego przez J. Lópeza-Medela Basconesa, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu włoskiego przez I. Bruni, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez W. Ferrante, avvocato dello Stato,

— w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez H. Walker oraz A. Henshawa, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez A.M. Rouchaud-Joët oraz R. Troostersa, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 4 ust. 2 lit. b), art. 7 ust. 1 oraz art. 25 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.U. L 160, s. 1) oraz art. 1 ust. 2 lit. b) rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między German Graphics Graphische Maschinen GmbH (zwaną dalej „German Graphics") oraz A. van der Schee, działającą w charakterze syndyka masy upadłościowej Holland Binding BV (zwanej dalej „Holland Binding") dotyczącego wykonania postanowienia wydanego przez sąd niemiecki.

Ramy prawne

3 Artykuł 3 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000 stanowi:

„Sądy państwa członkowskiego, na terytorium którego znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika, są właściwe dla wszczęcia postępowania upadłościowego. W przypadku spółek i osób prawnych domniemywa się, że głównym ośrodkiem ich podstawowej działalności jest siedziba określona w statucie, chyba że zostanie przeprowadzony dowód przeciwny".

4 Artykuł 4 ust. 1 i 2 lit. b) tego rozporządzenia stanowi:

„1. O ile niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej, dla postępowania upadłościowego i jego skutków właściwe jest prawo państwa członkowskiego, w którym zostaje wszczęte postępowanie, określanego dalej jako »państwo wszczęcia postępowania«.

2. Prawo państwa wszczęcia postępowania określa przesłanki wszczęcia postępowania upadłościowego, sposób jego prowadzenia i ukończenia. W szczególności określa ono:

[…]

b) mienie wchodzące w skład masy oraz sposób postępowania z mieniem nabytym przez dłużnika po wszczęciu postępowania".

5 Artykuł 7 ust. 1 rzeczonego rozporządzenia stanowi:

„Wszczęcie postępowania upadłościowego przeciwko kupującemu przedmiot majątkowy nie narusza praw sprzedawcy z tytułu zastrzeżenia własności, jeżeli przedmiot ten w chwili wszczęcia postępowania znajduje się na terytorium innego państwa członkowskiego niż państwo wszczęcia postępowania".

6 Zgodnie z art. 25 ust. 1 i 2 tego rozporządzenia:

„1. Orzeczenia dotyczące prowadzenia i ukończenia postępowania upadłościowego wydane przez sąd, którego orzeczenie o wszczęciu postępowania podlega uznaniu na podstawie art. 16, jak również zatwierdzony przez taki sąd układ również podlegają uznaniu bez dalszych formalności. Orzeczenia te podlegają wykonaniu na podstawie art. 31–51 (z wyłączeniem art. 34 ust. 2) Konwencji brukselskiej [z dnia 27 września 1968 r.] o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych [(Dz.U. 1972, L 299, s. 32)] w brzmieniu zmienionym konwencjami o przystąpieniu do tej konwencji [(zwanej dalej „konwencją brukselską")].

Przepisy akapitu 1 dotyczą również orzeczeń wydawanych bezpośrednio na podstawie postępowania upadłościowego i blisko [ściśle] z nim związanych, również jeżeli orzeczenia te wydawane są przez inny sąd.

Przepisy akapitu 1 dotyczą również orzeczeń w sprawie zastosowania środków zabezpieczających, wydawanych po zgłoszeniu wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego.

2. Uznanie i wykonalność innych orzeczeń niż wymienione w ust. 1 podlega konwencji określonej w ust. 1, jeżeli konwencja ta znajduje zastosowanie".

7 Artykuł 1 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 określa zakres stosowania tego rozporządzenia. Rzeczone rozporządzenie ma zastosowanie we wszystkich sprawach cywilnych i handlowych i nie obejmuje ono spraw podatkowych, celnych i administracyjnych.

8 Artykuł 1 ust. 2 rozporządzenia nr 44/2001 stanowi:

„Niniejszego rozporządzenia nie stosuje się do:

[…]

b) upadłości, układów i innych podobnych postępowań;

[…]".

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

9 German Graphics, spółka prawa niemieckiego w charakterze sprzedawcy zawarła umowę sprzedaży urządzeń z Holland Binding, spółką prawa niderlandzkiego, zawierającą zastrzeżenie prawa własności na jej rzecz.

10 Postanowieniem z dnia 1 listopada 2006 r. Rechtbank Utrecht (Niderlandy) ogłosił upadłość Holland Binding i wyznaczył syndyka.

11 Postanowieniem z dnia 5 grudnia 2006 r. Landgericht Braunschweig (Niemcy) uznał wniesione przez German Graphics żądanie przyjęcia środków zabezpieczających w odniesieniu do niektórych urządzeń znajdujących się w pomieszczeniach Holland Binding, w Niderlandach. Podstawą tego żądania było rzeczone zastrzeżenie prawa własności.

12 W dniu 18 grudnia 2006 r. voorzieningenrechter te Utrecht (sędzia sądu w Utrechcie orzekający w przedmiocie środków tymczasowych) stwierdził wykonalność postanowienia Landgericht Braunschweig. Nastepnie A. van der Schee, działająca w charakterze syndyka masy upadłościowej Holland Binding zaskarżyła to orzeczenie do Rechtbank Utrecht, który orzeczeniem z dnia 28 marca 2007 r. zmienił rzeczone postanowienie. German Graphics wniosła do Hoge Raad der Nederlanden skargę kasacyjną na orzeczenie Rechtbank Utrecht.

13 Postanowieniem z dnia 20 czerwca 2008 r. Hoge Raad der Nederlanden postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 25 ust. 2 rozporządzenia [nr 1346/2000] należy interpretować w ten sposób, że użyte tam sformułowanie »jeżeli konwencja ta [czyli rozporządzenie nr 44/2001] znajduje zastosowanie« oznacza, iż należy uznać, że przepisy rozporządzenia nr 44/2001 dotyczące uznawania i wykonywania orzeczeń

znajdują zastosowanie do innych orzeczeń niż określone w art. 25 ust. 1 rozporządzenia [nr 1346/2000] dopiero wówczas, gdy uprzednio zbadano, czy orzeczenia te zgodnie z art. 1 ust. 2 lit. b) rozporządzenia nr 44/2001 nie są wyłączone z zakresu przedmiotowego stosowania tego rozporządzenia?

2) Czy art. 1 ust. 2 lit. b) rozporządzenia nr 44/2001 w związku z art. 7 ust. 1 rozporządzenia [nr 1346/2000] należy interpretować w ten sposób, że okoliczność, iż rzecz objęta zastrzeżeniem prawa własności w chwili wszczęcia postępowania upadłościowego dotyczącego nabywcy, znajduje się w państwie członkowskim, w którym postępowanie upadłościowe zostało wszczęte, ma taki skutek, że roszczenie zbywającego, którego podstawą jest to zastrzeżenie prawa własności, takie jak roszczenie German Graphics, należy uznać za roszczenie, które w rozumieniu art. 1 ust. 2 lit. b) rozporządzenia nr 44/2001 dotyczy upadłości, a zatem jest wyłączone z zakresu przedmiotowego stosowania tego rozporządzenia?

3) Czy w ramach pytania drugiego ma znaczenie to, że zgodnie z art. 4 ust. 2 lit. b) rozporządzenia [nr 1346/2000] prawo państwa członkowskiego, w którym zostało wszczęte postępowanie upadłościowe, określa, jakie składniki mienia wchodzą w skład masy upadłości?".

W przedmiocie pytania pierwszego

14 W pytaniu pierwszym sąd krajowy dąży w istocie do ustalenia, czy sąd właściwy w zakresie wykonania orzeczenia, zanim będzie mógł orzec o uznaniu orzeczenia w rozumieniu art. 25 ust. 2 rozporządzenia nr 1346/2000 na podstawie przepisów rozporządzenia nr 44/2001, powinien zbadać, czy rzeczone orzeczenie objęte jest zakresem stosowania tego ostatniego rozporządzenia.

15 Uznawanie orzeczeń dotyczących postępowań upadłościowych jest uregulowane w art. 16–26 rozporządzenia nr 1346/2000. W tym kontekście przedmiotem art. 25 tego rozporządzenia jest w szczególności uznawanie i wykonalność innych orzeczeń niż orzeczenia dotyczące bezpośrednio wszczęcia postępowania upadłościowego.

16 Rzeczony art. 25 odnosi się, po pierwsze, w ust. 1 akapit pierwszy do „orzecze[ń] dotycząc[ych] prowadzenia i ukończenia postępowania upadłościowego" oraz, po drugie, w ust. 1 akapity drugi i trzeci, do orzeczeń „wydawanych bezpośrednio na podstawie postępowania upadłościowego i blisko z nim związanych", jak też do orzeczeń dotyczących niektórych środków zabezpieczających oraz w ust. 2 do „innych orzeczeń niż wymienione w ust. 1 […], jeżeli konwencja ta [czyli konwencja brukselska] znajduje zastosowanie".

17 W rezultacie orzeczenia, o których mowa w art. 25 ust. 2 rozporządzenia nr 1346/2000, nie są objęte zakresem stosowania tego rozporządzenia. Ponadto nie jest wykluczone, że do orzeczeń tych należą orzeczenia, które nie są objęte zakresem stosowania rozporządzenia nr 1346/2000 ani rozporządzenia nr 44/2001. W związku z tym z treści art. 25 ust. 2 wynika, że zastosowanie rozporządzenia nr 44/2001 do orzeczenia w rozumieniu tego przepisu zależy od spełnienia przesłanki, zgodnie z którą orzeczenie to objęte jest zakresem stosowania tego ostatniego rozporządzenia.

18 Wynika z tego, że jeżeli dane orzeczenie nie zostało wydane w sprawach cywilnych i handlowych lub jeżeli zastosowanie znajduje wyłączenie z zakresu stosowania rozporządzenia nr 44/2001 ustanowione w art. 1 tego rozporządzenia, rzeczone rozporządzenie nie może być stosowane.

19 Wobec tego sąd właściwy w zakresie wykonania orzeczenia przed uznaniem orzeczenia nieobjętego zakresem stosowania rozporządzenia nr 1346/2000 powinien, zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 44/2001, zbadać, czy dane orzeczenie jest objęte zakresem stosowania tego ostatniego rozporządzenia.

20 Z powyższych rozważań wynika, że na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, iż art. 25 ust. 2 rozporządzenia nr 1346/2000 należy interpretować w ten sposób, że sformułowanie „jeżeli konwencja ta znajduje zastosowanie" oznacza, że aby móc uznać, iż przepisy rozporządzenia nr 44/2001 dotyczące uznawania i wykonywania orzeczeń znajdują zastosowanie do innych orzeczeń niż orzeczenia określone w art. 25 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000, należy uprzednio zbadać, czy orzeczenia te nie są wyłączone z przedmiotowego zakresu stosowania rozporządzenia nr 44/2001.

W przedmiocie pytań drugiego i trzeciego

21 W pytaniach drugim i trzecim, które należy zbadać łącznie, sąd krajowy dąży w istocie do ustalenia, czy z uwagi na wszczęcie postępowania upadłościowego wobec nabywcy i jeżeli rzecz objęta zastrzeżeniem prawa własności znajduje się w państwie członkowskim wszczęcia tego postępowania, powództwo zbywającego wobec rzeczonego nabywcy, którego podstawę stanowi to zastrzeżenie prawa własności, jest wyłączone z zakresu stosowania rozporządzenia nr 44/2001.

22 Dla udzielenia odpowiedzi na te pytania należy odwołać się do motywów rozporządzenia nr 44/2001. Zgodnie z motywem 2 niektóre różnice pomiędzy przepisami poszczególnych państw o jurysdykcji i uznawaniu orzeczeń utrudniają należyte funkcjonowanie rynku wewnętrznego. Motyw 7 tego rozporządzenia stanowi, że przedmiotowy zakres stosowania tego rozporządzenia powinien rozciągać się na zasadniczą część prawa cywilnego i handlowego. Motyw 15 wskazanego rozporządzenia podkreśla, że w interesie zgodnego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości należy unikać, aby w dwóch państwach członkowskich zapadały niezgodne ze sobą orzeczenia.

23 Motywy te wskazują na zamiar prawodawcy wspólnotowego przyjęcia szerokiego określenia „spraw cywilnych i handlowych" zawartego w art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 i w rezultacie szerokiego zakresu jego stosowania.

24 Wykładnię taką potwierdza również zdanie pierwsze motywu 6 rozporządzenia nr 1346/2000, zgodnie z którym rozporządzenie to zgodnie z zasadą proporcjonalności powinno ograniczyć się do przepisów dotyczących właściwości dla wszczynania postępowań upadłościowych oraz wydawania orzeczeń bezpośrednio na podstawie postępowań upadłościowych i ściśle związanych z takimi postępowaniami.

25 W rezultacie zakres stosowania tego rozporządzenia nie może być przedmiotem rozszerzającej wykładni.

26 Uwzględniając powyższe, należy przypomnieć, że Trybunał w ramach orzecznictwa dotyczącego konwencji brukselskiej orzekł, że powództwo wiąże się z postępowaniem upadłościowym, jeżeli jest ono wytaczane bezpośrednio na podstawie upadłości i jest blisko związane z postępowaniem w sprawie likwidacji majątku lub układowym (zob. wyrok z dnia 22 lutego 1979 r. w sprawie 133/78 Gourdain, Rec. s. 733, pkt 4). Powództwo mające takie cechy nie jest zatem objęte zakresem stosowania tej konwencji (zob. wyrok z dnia 12 lutego 2009 r. w sprawie C-339/07 Seagon, Zb.Orz. s. I-767, pkt 19).

27 W zakresie, w jakim rozporządzenie nr 44/2001 zastępuje obecnie w stosunkach między państwami członkowskimi konwencję brukselską, wykładnia dokonana przez Trybunał w odniesieniu do jej przepisów jest także ważna dla przepisów rzeczonego rozporządzenia, jako że przepisy konwencji brukselskiej i rozporządzenia nr 44/2001 można uznać za równorzędne. Ponadto z motywu 19 tego rozporządzenia wynika, że należy zapewnić ciągłość wykładni pomiędzy konwencją brukselską a wymienionym rozporządzeniem (wyrok z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie C-167/08 Draka NK Cables i in., Zb.Orz. s. I-3477, pkt 20).

28 Otóż w systemie ustanowionym rozporządzeniem nr 44/2001 art. 1 ust. 2 lit. b) tego rozporządzenia zajmuje to samo miejsce i spełnia tę samą funkcję co art. 1 akapit drugi pkt 2 konwencji brukselskiej. Ponadto te dwa przepisy zostały zredagowane w identyczny sposób (wyrok z dnia 2 lipca 2009 r. w sprawie C-111/08 SCT Industri, Zb.Orz. s. I-5655, pkt 23).

29 W świetle powyższych rozważań należy stwierdzić, że to intensywność związku istniejącego, w rozumieniu orzecznictwa wynikającego z ww. wyroku w sprawie Gourdain, pomiędzy powództwem, takim jak powództwo wytoczone w sprawie przed sądem krajowym, a postępowaniem upadłościowym, przesądza o zastosowaniu, bądź nie, wyłączenia ustanowionego w art. 1 ust. 2 lit. b) rozporządzenia nr 44/2001.

30 Tymczasem należy uznać, że w sytuacji takiej jak w postępowaniu przed sądem krajowym związek ten nie wydaje się ani wystarczająco bezpośredni, ani dostatecznie ścisły, aby wykluczyć stosowanie rozporządzenia nr 44/2001.

31 Z postanowienia odsyłającego wynika bowiem, że German Graphics, skarżąca w postępowaniu wszczętym przed Landgericht Braunschweig wniosła o zwrot rzeczy, których była właścicielem, oraz że sąd ten powinien wyłącznie wyjaśnić kwestię własności niektórych urządzeń znajdujących się w pomieszczeniach Holland Binding, w Niderlandach. Rozstrzygnięcie tej kwestii prawnej jest niezależne od wszczęcia postępowania upadłościowego. Powództwo wniesione przez German Graphics miało wyłącznie zagwarantować wykonanie klauzuli zastrzeżenia prawa własności wprowadzonej na rzecz tej spółki.

32 Innymi słowy, powództwo dotyczące wskazanej klauzuli zastrzeżenia prawa własności stanowi niezależne powództwo, którego podstawą nie jest prawo w zakresie postępowań upadłościowych i które nie wymaga wszczęcia tego rodzaju postępowania ani podjęcia działań ze strony syndyka.

33 W takiej sytuacji sam fakt, że syndyk jest stroną w sporze, nie wydaje się wystarczający, aby uznać, że postępowanie wszczęte przed Landgericht Braunschweig jest postępowaniem bezpośrednio wynikającym z upadłości i blisko związanym z postępowaniem w sprawie likwidacji majątku.

34 Należy zatem stwierdzić, że powództwo takie jak wniesione przez German Graphics do Landgericht Braunschweig nie jest wyłączone z zakresu stosowania rozporządzenia nr 44/2001.

35 Sąd krajowy zastanawia się jednak nad kwestią, czy art. 7 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000 może wpłynąć na kwalifikacje powództw mających związek z postępowaniem upadłościowym. Tymczasem przepis ten ogranicza się do stwierdzenia, że „wszczęcie postępowania upadłościowego przeciwko kupującemu przedmiot majątkowy nie narusza praw sprzedawcy z tytułu zastrzeżenia własności, jeżeli przedmiot ten w chwili wszczęcia postępowania znajduje się na terytorium innego państwa członkowskiego niż państwo wszczęcia postępowania". Innymi słowy, wskazany przepis stanowi wyłącznie normę materialną mającą chronić sprzedawcę w odniesieniu do rzeczy znajdujących się poza państwem członkowskim wszczęcia postępowania upadłościowego.

36 Ponadto w postępowaniu przed sądem krajowym rzeczony art. 7 ust. 1 nie znajduje zastosowania, gdyż rzeczy należące do German Graphics znajdowały się w chwili wszczęcia postępowania upadłościowego w Niderlandach, czyli na terenie państwa członkowskiego wszczęcia tego postępowania.

37 Jeśli chodzi o wpływ, jaki mógłby mieć art. 4 ust. 2 lit. b) rozporządzenia nr 1346/2000 na odpowiedź udzieloną przez Trybunał w odniesieniu do kwalifikacji powództwa będącego przedmiotem postępowania przed sądem krajowym, należy stwierdzić, że przepis ten stanowi wyłącznie normę mającą zapobiegać kolizjom przepisów prawa, przewidując, że prawo państwa wszczęcia postępowania upadłościowego służy określeniu „mienia wchodzącego w skład masy oraz sposobu postępowania z mieniem nabytym przez dłużnika po wszczęciu postępowania". Przepis ten nie ma żadnego wpływu na zakres stosowania rozporządzenia nr 44/2001.

38 W świetle ogółu powyższych rozważań na pytania drugie i trzecie należy odpowiedzieć, że wyjątek przewidziany w art. 1 ust. 2 lit. b) rozporządzenia nr 44/2001 w związku z art. 7 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000 należy, uwzględniając art. 4 ust. 2 lit. b) tego ostatniego rozporządzenia, interpretować w ten sposób, że nie znajduje on zastosowania do powództwa sprzedawcy, którego podstawą jest zastrzeżenie prawa własności wniesionego przeciwko nabywcy znajdującemu się w stanie upadłości, jeżeli rzecz objęta tym zastrzeżeniem prawa własności w chwili wszczęcia postępowania upadłościowego dotyczącego rzeczonego nabywcy, znajduje się w państwie członkowskim wszczęcia postępowania.

W przedmiocie kosztów

39 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 25 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego należy interpretować w ten sposób, że sformułowanie »jeżeli konwencja ta znajduje zastosowanie« oznacza, iż aby móc uznać, że przepisy rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych dotyczące uznawania i wykonywania orzeczeń znajdują zastosowanie do innych orzeczeń niż orzeczenia określone w art. 25 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000, należy uprzednio zbadać, czy orzeczenia te nie są wyłączone z przedmiotowego zakresu stosowania rozporządzenia nr 44/2001.**

2) **Wyjątek przewidziany w art. 1 ust. 2 lit. b) rozporządzenia nr 44/2001 w związku z art. 7 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000 należy, uwzględniając art. 4 ust. 2 lit. b) tego ostatniego rozporządzenia, interpretować w ten sposób, że nie znajduje on zastosowania do powództwa sprzedawcy, którego podstawą jest zastrzeżenie prawa własności, wniesionego przeciwko nabywcy znajdującemu się w stanie upadłości, jeżeli rzecz objęta tym zastrzeżeniem prawa własności w chwili wszczęcia postępowania upadłościowego dotyczącego rzeczonego nabywcy znajduje się w państwie członkowskim wszczęcia postępowania.**

Podpisy